

խեցեմորթը ք. Թարգմանած է հռչակ (գլ. cal-
céole), բայց Լ. գրած է հռչակեցի: Լաւ է որ գո-
նեայ երրորդ մը եւ չորրորդ մը չեն փորձած հռչակ,
որիկ եւ այլ բառերով կազմել: — Ն. fucus ը-
ռաղգին անուանած էր (Հմտ. Varech բառին մէջ)
նորակերտ բառով ծ-վաւել. — fucus vesiculosus
փոխադրած է Մ. Գլխաւորէ կամ ծ-վաւել (Բուսաբ.
388): Իսկ ք, որ՝ ինչպէս կը նշանակէ՝ մամուղ-
գեաց այլեայլ բառերուն զանազանութեան մաս-
դիր եղած է՝ յատկազնելով այլեայլ բառեր (տես
Ա, 906) զfucus կոչած է ք-դի: Այս բառը հին է
եւ բուն նշանակութիւնն ի հարկէ շատ որոշ չէ,
բայց կրնայ ծովափնի մոօք առնուիլ¹: Ասոր փո-
խարէն Լ ընտրած է՝ «խաճին, տեսակ լոսի. Ըրէ-
հո-»², (Հմտ. fucus եւ varech բառերը. fucus
կամ varech marin «ծովխաճին»): Եւ բնակա-
նապէս fucus բառով կազմուած եւր. միւս բառերն
ալ, ի միջի այլոց նաեւ տարբարանականները, մին
կազմած է հին ք-դի բառով, միւսը՝ ռամկօրէն խ-
ճին բառով, հին գրաբարածեւերուն նման³: Որով-
հետեւ այս «խաճին» ռամկօրէն բառ մըն է, որ ըստ
երեւութիւն այսօր այլ եւս չկայ ժողովրդեան բեր-
նին մէջ⁴, բայց գտնուած բլալու էր երբեմն: ՀԲ
նշանակած է իւր Թաւելուածին «աշխարհիկ» բա-

¹ ՀԲ կը մեկնէ մոլախոտ, զայլոտու եւն. եւ Ագա-
թանգեղեայ «գաղձն փնասակար» եւ Նարեկացւոյ «Այգի
524): Բայց Գլխաւոր Աստուակոց գիրքէ ինչպէս գետի՝ նոյնպէս
կը համարենք այս խնդրով զգաղիւ այս տեղ:

² Հին են ինչպէս մամուլ, լոս, խոզ (Փարս. եւն)
բառերը, նոյնպէս նաեւ ժողովրդականներէն Կարախոս, եւ
նաեւ՝ գոնէ միջինդարեան դարկանութենէն՝ Ըրէհո-
ս, ք-դի-ք-դի եւն (Հմտ. Ն. ի բառն Algue «ջրմուռ», որ
է խօզն, եւ այլ անեն գորտաբուրդի՝ բժշկ. եւն. տես նաեւ
«Հայրուսակ» նոյն բառերը): Ամբաստնէ (էջ 750) բացի
«Գորտաբուրդ» բառէն կը յիշէ. «Գորտաբուրդ» եւ նաեւ
«Գորտախալի» նոր ձեւը. իսկ «Ըրածն» (= Գորտաբուրդ) եւ նաեւ
էջ 85, Հայրուսակ, էջ 54 = Lichen) չեն առած ք, Լ.
եւն: «խօզն» բառը Լ. կ'ընթերցուի «խօզն (տես ի բառն
Gocmon), կ'ենթադրենք՝ ապագրական վերկայի: Ն. եւ Գ. Բ.
«խօզն» կը գնեն իբր algue (գերմ. Alge), միւսները (ք, Լ.
Լ. Մ. եւն) «լոսն. իսկ Մ. «խօզնը յատկապէս կը գնէ = con-
դուրք ուրիշ համեմատութիւնները: — Գերմ. Kalkalge
գրինք իրիտաւ:

³ Հմտ. ի միջի այլոց fucacéos կամ fucées ք «գաղ-
ձեայք (= 2), Լ. «խաճնասերք» — fucoides ք. «գաղձա-
կերպը» (= 2), Լ. «խաճնակերպ», — fucusol ք «գաղ-
ձիւղ (2. «գաղձոլ») Լ. «խաճնուլ, խաճնիւղ»՝ Լ. ունի
բազմութիւ ուրիշ բառեր, որոց մէջ նաեւ քիմիականք՝
fucose «խաճնուց. նիւթ շարարային հանեալ ի խաճնեօց»,
fucusamide «խաճնամիդ», fucusine «խաճնէն», Բնականա-
պէս fucite գրած է իբր = fuchsine «փութիսիսար»:

⁴ Թէ՛ Ամբաստնէ (էջ 284) եւ Թէ՛ Ամբաստնէ (էջ 449)
գրած են «խաճին» բառն՝ առնելով ՀԲ ի Թաւելուածէն:
Ամբաստնէ ունի «խաճի Մշ. (Մշոյ բարբառ), տեսակ մը ձուկ
», ուստի տարբեր իմաստով:

ուրուն շարքին մէջ այսպէս. «խաճին, որ ըստ Մա-
րաց (= քրդերէն) ք-լի առի, խոտ փափուկ ի
ջրարբի տեղիս, բուստ արջառոց, յորմէ եւ շինականք
անկողինս կազմեն»: Այս պատճառաւ ք (տես Ա,
595) qerin végétal կոչած է «չ-ք-ք-ք-ք-ք-ք»,
բայց վերջը կը յաւելու «ի մեզ առի խաճին»: Իսկ
Լ նոյնք փոխադրած է՝ «ք-ք-ք-ք-ք-ք խաճին»: — Այժմ
խնդիր մըն է՝ որուն պէտք է հետեւիլ քարացած
fucusի համար եւ ինչ գրելու է. ծ-վաւել, ք-դի,
խաճին, Ըրէհո-ք-դի ալլադդ: 2 ընտրած է ք-դի,
նոյնն ըրինք մենք ալ: Բայց խնդիրը թէ՛ այս եւ
թէ՛ բազմութիւ ուրիշ նման բառերու եւ նոյնպիսի
դիպաց մէջ փակուած չ'ըլլար այս կամ այն ընտրու-
թեամբ:

Իսկ պէտքէս փոխադրութեան մը հնարաւո-
րութեան օրինակ ըլլայ՝ ի մէջ անթիւ այլոց՝ ամե-
նամեծ կենդանիներէն մին՝ Mastodonte. զայս Ն.
Թարգմանք էր. «սիւսիւս, արիւսիւս»: «Պտակ-
տանի» լաւ յօրինուած բառ ընդուած են ք., Մ.
եւ շատ ուրիշներ: 2. կ'առնու երկուքն ալ («ոտնա-
տանի» եւն). նոյնպէս Լ., որ բացի յիշեալ երկու
բառերէն՝ կը յաւելու երկու ուրիշներ ալ՝ «սիւս-
իւս, արիւսիւս»: Իսկ Հ. Հ. Սափարեան գրած է
«ճիւսիւս»: — Այսպէս կարելի է գրել թէ՛ ամէն
բառի պէտքէս փոխադրութիւններ գտնել, երբ բառ
մը գտնուի շատերուն քով:

13. — Լուսինեան ունի շարք մը տարօրինակ
բառեր, ընդհանրապէս կարճ, յաճախ միավանկ,
որոնց մասին յամենայն դէպս իրաւունք ունի
2ադմագծեան իւր Թաւաջաբանին մէջ գրելու թէ
«Դժբախտաբար կան նաեւ Լուսինեան բառարանի
մէջ շատ մը հայերէն բառեր՝ որոնց ստուգաբանու-
թիւնը միշտ մութ պիտի մնան»: Ասոնց մէկ մասին
ստուգաբանութիւնը կարելի է գուշակել. բառամ-
փոփոխներ են, կրճատումներ եւ նման բառակաղ-
մութիւններ. — մաս մ'ալ օտար բառեր են՝ այ-
լակերպած. — կան ուրիշներ, որոնք հին՝ երբեմն
խնդրական՝ բառեր են, բոլորովին նոր կամ տարբեր
իմաստ առած: Բայց վերջապէս կայ մեծ շարք մ'ալ,
որուն ծագումը կը մնայ իրօք մութ: Քանի որ նաեւ
վաղնջական քարայածներուն ոմանց համար ալ Լ.
նման բառեր գործածել է, եւ մէկ քանին՝ առ ի
չդոյն լաւագունի՝ գրինք մենք ալ, աւելորդ չէ այս
մասին քանի մը խօսք ըսել: Երկնիկ-տաշտածեւ
խեցեոյ մ'անուն գրուած է Arca, լատին բառ
մը՝ որ կը նշանակէ բանտի խցիկ, դադաղ, տապան,
արկղ, ջրոյ գուռ, դոյլ եւ առհասարակ արկղա-
կերպ իրեր: Հայերէն բառ մ'ատոր համար դժուար
չէր պատշաճեցնել: Ս. գրած է պարզ «Տապան»:
Սակայն ք. ուրիշ տեսակէտ մ'ընտրել է եւ կը գրէ

